

Noord-Brabant windmolenbiotoop

molenstichting
Noord-Brabant

MOLENSTICHTING NOORD-BRABANT

G. Sturkenboom

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Projectplan

uitvoering

foto's 120 molens

Verwerking hoogte data

fondsen werving

18-12-'18
Subsidie Prov.

Inventarisatie
bestemmingsplannen

Advies op maat

2017

2018

2019

02-'17
1e offerte
DHM

10-01-'19
Opdracht
aan DHM;
start

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Laméris-methode: hoogtemetingen vormen basis:

- Op basis van gedetailleerde hoogtemetingen in het AHN-3 (Actueel Hoogtebestand Nederland)
- Inwinningsjaar hoogtemetingen: 2017
- sinds 24 september (2018) staan alle hoogtegegevens (AHN-3) in de provincie Noord-Brabant *online*

Biotooprapporten voor alle molens met berekeningen klaar;

Nog aan te vullen met

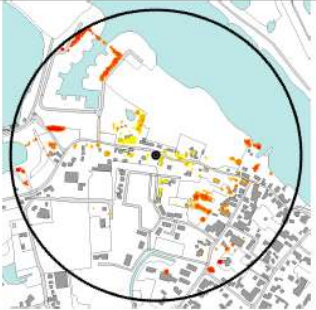
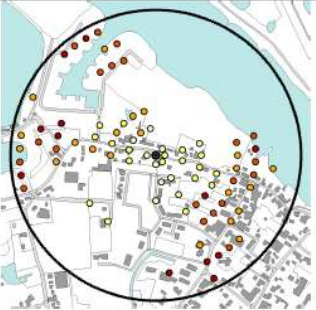
- inventarisatie bestemmingsplan(nen) per molen: **zomer '19**
- Advies op maat per molen: **najaar '19**

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Biotooprapport: 1

Algemene informatie																									
Naam: De Hoop Plaats: Veen Adres: Maasdijk 381 4264 AR Veen	 																								
Parameters voor de berekening																									
Maaiveldhoogte: 6.60 meter t.o.v. NAP Evt. Belt/Stellinghoogte: 4.20 meter Lengte van het gevlucht: 24.30 meter	Inwinningsjaar hoogtemetingen: 2017 Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: 1613070 Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden: 9181																								
Resultaten - kaarten																									
Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden	Gestandaardiseerde sectorscores																								
																									
Topografische Ondergrond: TOP10NL (2019) Kadaster																									
<table border="1"> <tr> <th>categorie</th> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="background-color: yellow;"></td> <td style="background-color: orange;"></td> <td style="background-color: red;"></td> <td style="background-color: darkred;"></td> <td style="background-color: black;"></td> </tr> </table>	categorie	1	2	3	4	5							<table border="1"> <tr> <th>sectorscore</th> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="background-color: lightgreen;"></td> <td style="background-color: green;"></td> <td style="background-color: darkgreen;"></td> <td style="background-color: black;"></td> <td style="background-color: black;"></td> </tr> </table>	sectorscore	1	2	3	4	5						
categorie	1	2	3	4	5																				
sectorscore	1	2	3	4	5																				
Resultaten - hoofdwindrichtingen																									
Noord: 86 Noordwest: 291 West: 396 Zuidwest: 28	Noordoost: 14 Oost: 375 Zuidoost: 438 Zuid: 61																								
Resultaten - totaal																									
Totaalscore: 1689 = Goed																									
Beschrijving																									
Hier komt de tekst.																									

Biotooprapport: 1

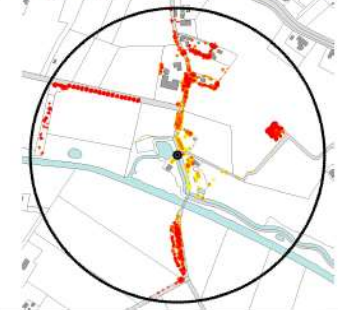
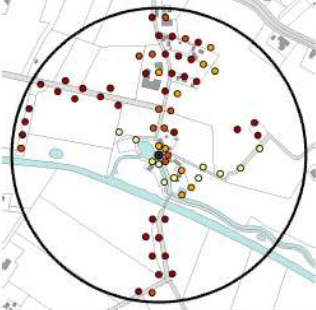
Foto's	
N 	NO
O 	ZO
Z 	ZW
W 	NW

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Biotooprapport: 131

Algemene informatie																									
Naam: Kilsdonkse Molen Plaats: Dinther Adres: Kilsdonkseweg 4-6 5473 KK Dinther	 																								
Parameters voor de berekening																									
Maaiveldhoogte: 8.20 meter t.o.v. NAP Evt. Belt/Stellinghoogte: 4.20 meter Lengte van het gevlucht: 19.60 meter	Inwinningsjaar hoogtemetingen: 2017 Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: 1920585 Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden: 10483																								
Resultaten - kaarten																									
Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden	Gestandaardiseerde sectorscores																								
																									
Topografische Ondergrond: TOP10NL (2019) Kadaster																									
<table border="1"> <tr> <th>categorie</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	categorie	1	2	3	4	5							<table border="1"> <tr> <th>sectorscore</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	sectorscore	1	2	3	4	5						
categorie	1	2	3	4	5																				
sectorscore	1	2	3	4	5																				
Resultaten - hoofdwindrichtingen																									
Noord: 677 Noordwest: 262 West: 76 Zuidwest: 28	Noordoost: 188 Oost: 213 Zuidoost: 186 Zuid: 322																								
Resultaten - totaal																									
Totaalscore: 1952 = Goed																									
Beschrijving																									
Hier komt de tekst.																									

Biotooprapport: 131

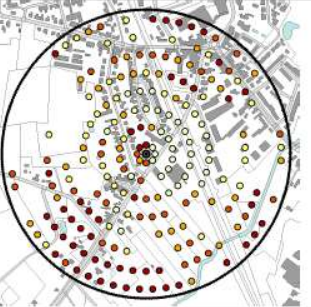
Foto's	
N 	NO
O 	ZO
Z 	ZW
W 	NW

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Biotooprapport: 40

Algemene informatie																									
Naam: Sint Victor Plaats: Heeze Adres: Leenderweg 14-16 5591 JE Heeze	 																								
Parameters voor de berekening																									
Maaiveldhoogte: 22.20 meter t.o.v. NAP Evt. Belt/Stellinghoogte: 7.00 meter Lengte van het gevlucht: 26.52 meter	Inwinningsjaar hoogtemetingen: 2017 Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: 1961168 Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden: 66440																								
Resultaten - kaarten																									
Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden 	Gestandaardiseerde sectorscores 																								
Topografische Ondergrond: TOP10NL (2019) Kadaster <table border="1"> <thead> <tr> <th>categorie</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th>sectorscore</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		categorie	1	2	3	4	5							sectorscore	1	2	3	4	5						
categorie	1	2	3	4	5																				
sectorscore	1	2	3	4	5																				
Resultaten - hoofdwindrichtingen																									
Noord: 614 Noordwest: 425 West: 441 Zuidwest: 801	Noordoost: 503 Oost: 245 Zuidoost: 447 Zuid: 736																								
Resultaten - totaal																									
Totaalscore: 4212 = Matig																									
Beschrijving																									
Hier komt de tekst.																									

Biotooprapport: 40

Foto's	
N 	NO
O 	ZO
Z 	ZW
W 	NW

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Bestemmingsplan analyse per molen (www.ruimtelijkeplannen.nl):

- Voorbeeld bestemmingsplan kom Heeze

The screenshot displays the website www.ruimtelijkeplannen.nl in a web browser. The browser's address bar shows the URL. The website has a blue header with the text "Home" and navigation links for "Help", "FAQ", and "Contact".

On the left side, there is a sidebar with the following sections:

- Terug naar zoeken**
- Een plan kiezen**
Op de gemarkeerde plek bevinden zich 5 gemeentelijke, 24 provinciale en 20 rijksplannen. Kies een plan om te bekijken.
Gemeente Provincie Rijk
- bestemmingsplannen**
Welk bestemmingsplan? [Keuzehulp](#)
Vorbereidingsbesluit horeca ten behoeve van seizoenarbeiders en arbeidsmigranten
vorbereidingsbesluit, vastgesteld (27-05-2019)
1ste partiële herziening Kom Heeze 2015
bestemmingsplan, onherroepelijk (vastgesteld 05-03-2018)
gerechtelijke uitspraak Kom Heeze 2015
gerechtelijke uitspraak, vastgesteld (22-06-2016)
Bestemmingsplan Kom Heeze 2015
bestemmingsplan, deels onherroepelijk in werking (vastgesteld 13-04-2015)
structuurvisies
Structuurvisie Heeze-Leende 2013 - 2030
structuurvisie, vastgesteld (15-04-2013)

The main content area features a map of the Kom Heeze area, showing various colored zones (yellow, green, purple, orange) and a large circular area highlighted in yellow. A scale bar indicates 100 meters.

On the right side, there is a panel titled **Bestemmingsplan Kom Heeze 2015** with the following details:

- type: bestemmingsplan
- plan: plan
- eigenaar: Gemeente Heeze-Leende
- status: deels onherroepelijk in werking (vastgesteld 13-04-2015)
- [Toon meer](#)

Below this, there is a section titled **Plandocumenten** with links for:

- regels
- toelichting
- bijlage bij de toelichting
- externe verwijzing
- [Toon meer](#)

At the bottom of the right panel, there is a section titled **Gerelateerde plannen (2)** and a **Plekinfo** section with the following details:

- enkelbestemming: Bedrijf
- dubbelbestemming: Waarde - Archeologie 3
- gebiedsaanduiding: vrijwaringszone - m
- [Bijbehorende regels openen \(in een apart venster\)](#)

The bottom of the screenshot shows the Windows taskbar with various application icons and the system clock displaying 08:36 on 19-6-2019.

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Bestemmingsplan analyse per molen:

- Voorbeeld bestemmingsplan kom Heeze

28.3 Vrijwaringszone - Molenbiotoop

28.3.1 Omschrijving

Ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'vrijwaringszone - molenbiotoop' gelden nadere regels voor het beschermen van de functie van de in dit gebied voorkomende molen als werktuig en van zijn waarde als landschapsbepalend element.

28.3.2 Bouwregels

Bij de bouw van bouwwerken op de in 28.3.1 bedoelde gronden dient de volgende regel in acht genomen te worden:

- a. de hoogte mag niet meer bedragen dan 1/50 van de afstand, gemeten tussen het bouwwerk en de voet van de op de verbeelding aangeduide molen, vermeerderd met de hoogte van de belt, zijnde 6,75 meter;
- b. het onder a. bepaalde geldt niet voor bouwwerken waarvan de hoogte lager is dan het niveau van de belt van de molen, zijnde 6,75 m.

28.3.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

- a. Verboden werken en werkzaamheden

Het is verboden zonder omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk of van werkzaamheden op de in artikel 28.3 bedoelde gronden de volgende andere werken uit te voeren:

- het aanbrengen van hoogopgaande bomen en beplanting.

- b. Uitzondering

Het hiervoor onder a. vervatte verbod geldt niet voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden die het normale onderhoud en beheer betreffen, dan wel die voortvloeien uit het normale gebruik overeenkomstig de bestemming.

- c. Toelaatbaarheid

De hiervoor onder a. genoemde vergunning kan slechts worden verleend indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het huidige of toekomstige functioneren van de molen als werktuig of de molen als landschapsbepalend element.

Noord-Brabant windmolenbiotoop

Bestemmingsplan analyse per molen:

- Voorbeeld bestemmingsplan kom Heeze; **toelichting**

3.6 Vrijwaringszone - molenbiotoop

De beltkorenmolen, die ligt aan de Leenderweg, heeft zowel ruimtelijk als functioneel gezien een bijzondere waarde. De inrichting van de molenbiotoop - de gehele omgeving van de molen, voor zover die van invloed is op het goed functioneren van de molen als maalwerktuig en als monument - speelt hierbij een belangrijke rol.

In de eerste plaats moet de molenomgeving zo zijn ingericht dat de molen voldoende windtoevoer en -afvoer heeft. In de tweede plaats gaat het om de belevingswaarde van de molen. Dat houdt in dat een molen tegen de lucht moet afsteken en niet omringd moet zijn door bouwwerken die niet passen bij het monumentale karakter van de molen.

Om voldoende windtoetreding te garanderen / de molen goed te laten functioneren is in dit plan een vrijwaringszone opgenomen waarbinnen extra regels aan bebouwing en begroeiing worden gesteld. Kort samengevat is een bouwhoogte lager dan de circa 7 meter hoge 'belt', waarop de molen gebouwd is, in principe overal mogelijk. Bij een bouwhoogte hoger dan de 'belt' moet een bepaalde afstand tot de molen in acht worden genomen. Hoe hoger de bouwhoogte, hoe groter de afstand tot de molen. Uitgaande van de gangbare maten voor de bebouwing in de omgeving (goothoogte 6 m, nokhoogte 10 m) is voor de beschermingszone een straal van 300 meter aangehouden.

Noord-Brabant windmolenbiotoop

De nieuwe Molenwereld

Middeleeuwse schip-
molen opgegraven
Pagina 4

Herinneringen aan
een molenaar
Pagina 49

Juni
2019

De discussie
Bazelman
Pagina 64

Brabantse biotoop-
situatie belabberd
Pagina 73

Windmolenbiotopen in Brabant bron van grote zorg

Gerard Sturkenboom

Het is positief te noemen, dat de onderhoudstoestand van de molens in de provincie Noord-Brabant in vergelijking met veertig jaar geleden heel duidelijk is verbeterd. Vergelijk maar eens recente molenfoto's met foto's uit het in 1974 uitgegeven boek *De Brabantse Molens*.

Met de molenbiotoop is het echter slechter gesteld. De *Molentichting Noord-Brabant* is daar ook van doordrongen, en daarom heeft zij opdracht gegeven tot een provinciale inventarisatie van alle biotopen, die onder de vlag van *De Hollandse Molen* volgens de methode Laméris in het voorjaar van 2019 wordt uitgevoerd. Na het gereedkomen wil de molentichting met de resultaten van de inventarisatie bij overheden en particulieren aandacht vragen voor de situatie. Na Noord- en Zuid-Holland, Gelderland en Limburg wordt Noord-Brabant dan de vijfde provincie waarvan de molenbiotopen volgens deze methode in kaart worden gebracht. Op de methode zelf ga ik nu niet verder in. Op de site <http://molenbiotoop.nl/> is hierover en over de biotoopproblematiek in het algemeen de nodige informatie te vinden.

Als onderdeel van bovengenoemde inventarisatie heb ik in 2017 en 2018 de biotoop van alle windmolens in de provincie gefotografeerd. Voor mijzelf creëerde ik vergelijkingsmateriaal met de situatie van globaal 35 - 45 jaar geleden, toen ik in vakanties, als stagiair-op-kamers en vanaf 1980 woonachtig in Brabant, ook van veel molens foto's en dia's heb gemaakt. De foto's uit de verschillende periodes vormen het hoofdbestanddeel van dit artikel. Ze vormen een beeldverslag van de ontwikkelingen over pakweg veertig jaar. Duidelijk is te zien hoe inspanningen, democratische besluiten, afwegingen van economische belangen, streven naar een groenere leefomgeving, dorps- en stadsuitbreidingen (expansie, en ook inbreiding),

maar vooral toch een gebrek aan besef van wat een monumentale molen is en voor eisen stelt, als resultaat hebben gehad dat de molens duidelijk minder wind kunnen vangen. Dat wil zeggen gemiddeld genomen, want er zijn zeker ook (enkele) situaties verbeterd.

Het eindrapport van de inventarisatie moet nog komen. Ik wil niet vooruit lopen op de resultaten, conclusies en aanbevelingen. Wel wil ik in een serie foto's zichtbaar maken waarom de Brabantse molenwereld er behoefte aan heeft om de situatie in kaart te brengen. Het zijn slechts voorbeelden, want bijna bij iedere molen speelt wel iets of heeft de afgelopen jaren iets gespeeld. Vrijwel alle molenaars en vertegenwoordigers van molentichtingen spraken hun betrokkenheid uit bij de biotoop. In veel gevallen waar bedreigingen konden worden afgewend, was dit ook vooral aan hun inzet te danken. De vraag is dan waarom het toch zo vaak misging.

Uitbreiding van woonwijken en industrieterreinen; is het verplaatsen van molens de oplossing?

De noodzaak en behoefte om uit te breiden heeft er in veel gevallen toe geleid dat er woonwijken en/of industrieterreinen rondom molens werden aangelegd, vaak ook nog met een groenvoorziening. Zo was 45 jaar geleden stellingmolen de Korenaar in Oirschot nog van ver uit de omtrek te fotograferen. Tegenwoordig zie je de molen pas als je ervoor staat.

In de jaren '70 en '80 zijn enkele molens verplaatst vanwege hun biotoop of om plaats te maken voor uitbreiding van woonwijken of industrieterreinen. Na 40 jaar blijkt dat voor de molen van Wanroij min of meer een garantie voor een blijvend goede biotoop te zijn geweest. In Someren echter, is de biotoop na de verplaatsing van Den Evert er zeker niet op voortgegaan. Een foutieve planning?

Groen

In de laatste 40 jaar is Brabant veel groener geworden en dus ook rondom de molens. De bergmolen Johanna-Elisabeth in Vlierden stond 45 jaar geleden nog rondom vrij in de akkers. Tegenwoordig vormt de houtopstand ten zuiden van de molen van het waterproductiebedrijf *Brabant Water* een waar windscherm.

Wat een enkele boom (privé, dan wel gemeentelijk) voor invloed kan hebben, is goed te zien als de situatieverandering van de molens van Sint Hubert, Katwijk-Linden en Vessum wordt bekeken. De eerste twee staan er tegenwoordig veel beter voor. Het gevlucht van de Jacobus in Vessum kan inmiddels niet meer op alle windrichtingen rondgaan; de kruin van de beukenboom aan de rand van de molenberg is zo gegroeid dat op het oosten het draaiende gevlucht de takken raakt.

Over het algemeen lijken de molens in het westen van de provincie Noord-Brabant een betere biotoop te hebben, maar ook daar zie je dat de biotoop verslechtert. Zo krijgt de Noordeveldse Molen in Dussen ook steeds meer hinder van houtopstand. Is hier sprake van achterstallig snoeien of van planmatige vergroening?

Biotoopbeschermszone is geen garantie

Pal naast de bergmolen Marie-Antoinette in de Zuilberg (gemeente Deurne) is er ter vervanging van een klein huis een groot woonhuis met dubbele verdieping gebouwd. Hoe is dit mogelijk geweest?

Biotoopprijs: een aanmoediging, ... of toch niet?

Om niet alleen negatieve publiciteit te hebben als het over de molenbiotoop gaat, heeft *Het Gilde van Vrijwillige Molenaars* in 2004 de jaarlijkse biotoopprijs ingesteld. Een prijs (oor-

Noord-Brabant windmolenbiotoop

konde) voor een persoon, eigenaar (gemeente, particulier of stichting), die de biotoop van een of meerdere molens heeft doen verbeteren. Dit wordt vooral gezien als aanmoedigingsprijs. Overigens wordt de prijs niet jaarlijks uitgereikt, vanwege een gebrek aan nominaties (het is een landelijke prijs). Dit zegt ook iets!

In Brabant is de prijs in het verleden uitgereikt aan *Houthandel Holten B.V.* (Deurne, 2005) en aan de gemeente Cuijk (2010). In 2014 had *Stichting Akermolens*, eigenaar van de molens in Goirle, haar gemeente voorgedragen voor de prijs vanwege het uitge-

voerde snoei- en kapplan rond molen De Wilde. Bij uitzondering waren er dat jaar 4 kandidaten en heeft een ander de prijs in ontvangst mogen nemen. Inmiddels is het vijf jaar later en lijkt het er in Goirle op, dat de destijds gemaakte afspraak om regelmatig te bekijken of snoeien en/of kappen nodig is (om de biotoop te waarborgen) niet nagekomen wordt.

Conclusie

In de laatste 40 jaar is de biotoop van veel molens verslechterd, in veel gevallen onherstelbaar. En bedreigingen zijn er nog steeds. Het zal daarom een taak voor de molenaars en eigenaren

(met name stichtingen) zijn om alert te blijven op de ontwikkelingen. *Stichting Noord-Brabant* wil met de inventarisatie aantonen hoe het er voorstaat bij alle 120 windmolens (en enkele restanten) en daarna aandacht vragen bij – vooral – overheden. Want het recente verleden leert ons dat daar vaak de sleutel ligt voor verandering, maar ook de verantwoordelijkheid voor als het fout gaat. Het zal een kwestie blijven van voortdurende aandacht (sommigen noemen het strijd).

De foto's zijn van de hand van de auteur, tenzij anders aangegeven.

Vherden bij Deurne, bergmolen Johanna-Elisabeth

Over een brede strook ten zuiden van de molen heeft het waterproductiebedrijf *Brabant Water* de boomaanplant opgeremd laten groeien.

Zeilberg, Marie-Antoinette

Links in de jaren '60 (foto collectie Vereniging De Hollandse Molen). Na de eeuwwisseling is de molen na tijden van verval gerestaureerd, maar zijn ook ten oosten van de molen nieuwe woningen gebouwd, die de biotooprichtlijnen ruim overschrijden.

Wanroij, De Hanse Molen/De Ster

In 1974 na verwaarlozing ingestort. Daarna in 1978 op korte afstand herbouwd, rekening houdend met de bebouwing. Toch blijft aandacht voor de biotoop geboden. Gelukkig is aanplant van bomen ter plaatse langs de provinciale weg voorkomen en ook werd er bij de uitbreiding van een industrieterrein rekening met de molen gehouden.

Somersen, Den Evert

In 1964 nog in een vrije omgeving en een ongeschonden landschap (dia collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, objectnummer 404.344). Eind jaren '70 verplaatst om ruimte te maken voor een industrieterrein. Op zijn nieuwe plek is de molen opgebouwd pal tegen een nieuwe bosaanplant, met daarin een natuurtheater (zie ook het artikel van Willem Roose over Bazelmans, elders in dit nummer).

Vinkel

Stichting de Vinkelse Molen is druk doende de in 1964 verdwenen bergmolen De Zwaan (opgebouwd in Holland, Michigan USA) te laten herrijzen. Blijkbaar is het nodig gevonden om de omgeving al "aan te kleden" door langs het pad naar de toekomstige molen bomen aan te planten.

Noord-Brabant windmolenbiotoop

**Oirschot,
De Korenaar**
In 1977 nog staande
in het open veld
(foto A. J. de Koning,
collectie Vereniging
De Hollandsche
Molen). Eind jaren
'70 – begin jaren '80
ingebouwd in een
woonwijk, met
bijbehorend groen.

Katwijk-Linden
Hier werd jarenlang het beeld van de stellingmolen bepaald door een grote boom.

76

De nieuwe Molenwereld

Sint Hubert, bergmolen De Heilmolen

Links begin jaren '70, rechts 2018. De dominante boom is verdwenen en de biotoop is erop vooruit gegaan.

Dussen, Noordervelde Molen

In een vrije, polderrijke omgeving vormt een groenaanplant in noordwestelijke richting voor een bedreigende situatie.

Vessem, bergmolen Jacobus

Een dominante beukenboom bepaalt al jaren het gezicht en de windvang van de molen. Links een ansichtkaart uit de jaren '70; rechts de situatie in 2017.

juni 2019 - 3

77

